

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING XULQ-ATVORIGA TA'SIR QILISHNING PEDAGOGIK PSIXOLOGIK XUSUSIYATILARI

Turumbetova Zamira Yusupbayevna

Qoraqalpoq davlat universiteti “Pedagogika va psixologiya”
kafedrasining v.v.b. dotsenti

Dauletmuratova Klara Kurbanbayevna

Qon'irat rayyoni 1-son kasb-hunar maktabi oquv bo'lim boshlig'i.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10560119>

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning xulq-atvoriga ta'sir etuvchi pedagogik va psixologik jihatlar yoritilgan. Keng qamrovli adabiyotlarni tahlil qilish orqali tadqiqot o'qituvchilar tomonidan xulq-atvorni shakllantirishning samarali usullarini o'rganadi, o'yindagi asosiy psixologik tamoyillarni o'rganadi va turli tadqiqotlarning natijalarini taqdim etadi. Usullar bo'limida amaliy yondashuvlar, natijalar bo'limida esa natijalar muhokama qilinadi. Munozara bo'limi ushbu topilmalarni sharhlaydi va xulosa maktabgacha ta'limga ta'siri haqida tushuncha beradi, so'ngra kelajakdagi tadqiqotlar uchun takliflar beradi.

Kalit so'zlar: Maktabgacha yoshdagi bolalar, xulq-atvorni o'zgartirish, pedagogika, psixologiya, erta bolalik ta'limi, guruhni boshqarish, ijobiy mustahkamlash, ijtimoiy ta'lim, o'qituvchi strategiyalari.

PEDAGOGIKAL PSIXOLOGIKAL FEATURES OF THE INFLUENCE ON THE BEHAVIOR OF PRESCHOOL CHILDREN

Abstract. This article delves into the pedagogical and psychological aspects that influence the behavior of preschool children. Through a comprehensive literature analysis, the study explores effective methods employed by educators to shape behavior, examines key psychological principles at play, and presents findings from various research studies. The methods section outlines practical approaches, while the results section discusses outcomes. The discussion section interprets these findings, and the conclusion offers insights into the implications for preschool education, followed by suggestions for future research.

Keywords: Preschool children, behavior modification, pedagogy, psychology, early childhood education, classroom management, positive reinforcement, social learning, teacher strategies.

ПЕДАГОГИЧЕСКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ВОЗДЕЙСТВИЯ НА ПОВЕДЕНИЕ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация. В данной статье рассматриваются педагогические и психологические аспекты, влияющие на поведение детей дошкольного возраста. Благодаря обширному обзору литературы в исследовании изучаются эффективные способы формирования поведения учителей, изучаются лежащие в их основе психологические принципы и представлены результаты различных исследований. В разделе «Методы» обсуждаются практические подходы, а в разделе «Результаты» обсуждаются результаты. В разделе обсуждения интерпретируются эти результаты и дается понимание последствий этого вывода для дошкольного образования, а затем предлагаются предложения для будущих исследований.

Ключевые слова: дошкольники, модификация поведения, педагогика, психология, дошкольное образование, групповое управление, положительное подкрепление, социальное обучение, стратегии учителя.

Maktabgacha yoshdagi bolalar o'zlarining asosiy ko'nikmalar va xulq-atvor egallaydigan muhim rivojlanish bosqichini belgilaydilar. Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalarning xulq-atvoriga ta'sir qiluvchi pedagogik va psixologik xususiyatlarni ochishga qaratilgan bo'lib, o'qituvchilarga ijobiy xatti-harakatlarni tarbiyalashning samarali strategiyalari haqida tushuncha berishga qaratilgan.

Ushbu xususiyatlarni o'rganish uchun aralash usulli yondashuv qo'llanildi. Sifatli ma'lumotlar guruh kuzatuvlari orqali, miqdoriy ma'lumotlar esa xatti-harakatlarni kuzatish jadvallari orqali to'plandi. Ishtirokchilar maktabgacha tarbiya o'qituvchilari va turli xil ijtimoiy-iqtisodiy kelib chiqishi bo'lgan talabalar, vakillik namunasini ta'minladilar.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning xatti-harakatlariga ta'sir qilish turli xil pedagogik va psixologik tamoyillarni tushunish va qo'llashni o'z ichiga oladi. Bu erda e'tiborga olish kerak bo'lgan ba'zi asosiy pedagogik va psixologik xususiyatlar:

Rivojlanish Tarmoqlari:

- Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanish bosqichlarini tan olish va tushunish. O'zingizning yondashuvingizni ularning bilim, ijtimoiy, hissiy va jismoniy imkoniyatlariga qarab moslashtiring¹.

Ijobiy Mustahkamlash:

- Istalgan xatti-harakatlarni rag'batlantirish uchun ijobiy mustahkamlashdan foydalaning. Maqtov, mukofotlar va ijobiy fikrlar maktabgacha yoshdagi bolalarni ijobiy harakatlarni takrorlashga undashi mumkin.

Mustahkamlik:

- Izchil qoidalar va umidlarni o'rnatish. Bashorat qilish maktabgacha yoshdagi bolalar uchun xavfsizlik hissi yaratadi, ulardan nima kutilayotganini tushunishga yordam beradi.

Xulq-atvorni Modellashtirish:

- Ijobiy namuna bo'ling. Maktabgacha yoshdagi bolalar ko'pincha kattalar va tengdoshlarini kuzatish orqali o'rganadilar. Siz qabul qilmoqchi bo'lgan xatti-harakatlaringizni namoyish eting².

Aniq aloqa:

- Oddiy va tushunarli tildan foydalaning. Maktabgacha yoshdagi bolalar hali ham til ko'nikmalarini rivojlantirmoqdalar, shuning uchun samarali muloqot juda muhimdir. Og'zaki ko'rsatmalarni qo'llab-quvvatlash uchun ko'rgazmali qurollar va imo-ishoralardan foydalaning.

Shaxsiy farqlar:

- Maktabgacha yoshdagi bolalarning qobiliyatlari, qiziqishlari va kelib chiqishidagi xilma-xillikni tan oling va qadrlang. O'qitish usullarini individual farqlarga moslashtiring.

O'yin asosida o'rganish:

¹ F.Qodirova, Sh.Toshpo'latova, M.A'zamova. "Maktabgacha pedagogika". - T., "Ma'naviyat". 2013

² Sh.Sodiqova "Maktabgacha pedagogika". "Tafakkur sarchashmalari" T.: 2013 y.

- O'yinni o'rganishning Markaziy komponenti sifatida foydalaning. O'yin-bu yosh bolalarning atrofdagi dunyoni o'rganish va anglashning tabiiy usuli.

Ijtimoiy Hamkorlik:

- Ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirish. Maktabgacha yoshdagi bolalar o'rtasida almashish, hamkorlik va muloqotni rag'batlantirish. Guruh faoliyati ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.

Sabr va moslashuvchanlik:

- Sabr-toqat va moslashuvchanlikni namoyish eting. Preschoolers hali ularning his-tuyg'ularini va xatti tartibga solish uchun o'rganayotgan. Zarur bo'lganda strategiyalaringizni moslashtirishga tayyor bo'ling.

Ijobiy Muhit:

- Ijobiy va qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhitini yaratish. Mehmondo'st atmosfera xavfsizlik hissini uyg'otadi va izlanish va o'rganishni rag'batlantiradi.

Rivojlanishga Mos Amaliyotlar:

- Rivojlanish uchun mos o'qitish usullari va materiallaridan foydalaning. Faoliyat va darslar maktabgacha yoshdagi bolalarning bilim va jismoniy qobiliyatlariga mos kelishi kerak.

Mustaqillikni Rag'batlantirish:

- Maktabgacha yoshdagi bolalarga tegishli chegaralar ichida tanlov qilishga ruxsat berish orqali mustaqillik tuyg'usini tarbiyalash. Bu ularning qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi³.

Hissiyotlarni Tushunish:

- Maktabgacha tarbiyachilarga his-tuyg'ularini tushunishga va ifoda etishga yordam bering. Hissiy savodxonlikni o'rgatish o'zini o'zi boshqarish va ijtimoiy aloqalarni yaxshilashga hissa qo'shishi mumkin.

Ota-onalar bilan hamkorlik:

- Ota-onalar bilan ochiq muloqotni saqlang. Har bir bolaning shaxsiy ehtiyojlarini tushunish va xulq-atvor naqshlari haqida tushuncha almashish uchun ular bilan hamkorlik qiling.

Muammoni hal qilish qobiliyatlari:

- Muammoni hal qilish ko'nikmalarini rag'batlantirish. Maktabgacha yoshdagi bolalarga muammolarni qanday aniqlashni, echimlarni o'rganishni va qo'llab-quvvatlovchi tarzda qaror qabul qilishni o'rgating.

Ushbu pedagogik va psixologik xususiyatlarni o'z ichiga olgan holda, o'qituvchilar va tarbiyachilar maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ijobiy va samarali o'quv muhitini yaratishi, ularning ijtimoiy, hissiy va kognitiv rivojlanishiga yordam berishi mumkin.

Topilmalar maktabgacha ta'limda ijobiy mustahkamlash va ijtimoiy ta'limning ahamiyati to'g'risida mavjud adabiyotlar bilan mos keladi. Natijalar o'qituvchilarni xulq-atvorni boshqarishning samarali strategiyalari bilan jihozlash uchun malaka oshirish dasturlari zarurligini ta'kidlaydi. Bundan tashqari, tadqiqot bolalar xulq-atvorini shakllantirishda pedagogika va psixologiyaning o'zaro bog'liqligini ta'kidlaydi.

Xulosalar

³ Xasanboeva O.U. va boshqa. Maktabgacha ta'lim pedagogika .T.; Ilm ziyo. 2006.

Xulosa qilib aytganda, ushbu tadqiqotda o'rganilgan pedagogik va psixologik xususiyatlar maktabgacha yoshdagi bolalarning xatti-harakatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. O'qituvchilar ijtimoiy ta'lim nazariyalariga mos keladigan strategiyalarni o'z ichiga olgan holda ijobiy va qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhitini yaratishga ustuvor ahamiyat berishlari kerak. Natijalar guruhdan tashqarida bo'lib, bolalarning uzoq muddatli rivojlanishiga ta'sir qiladi.

Kelajakdagi tadqiqotlar erta bolalik davridagi aralashuvlarning xulq-atvor natijalariga uzoq muddatli ta'sirini o'rganishi kerak. Xulq-atvorni shakllantirishda madaniy omillarning rolini o'rganish va maktabgacha ta'limga texnologiyaga asoslangan aralashuvlar samaradorligini baholash ham o'rganishga loyiq yo'llardir. Bundan tashqari, bo'ylama tadqiqotlar keyinchalik ta'lim bosqichlarida ichiga xulq naqsh qat'iylik ichiga fikr-mulohazalarini mumkin.

Ushbu maqola maktabgacha ta'limda pedagogika va psixologiya o'rtasidagi murakkab o'zaro bog'liqlik atrofidagi bilimlarning o'sib borishiga yordam beradi, o'qituvchilar uchun amaliy tushunchalarni taqdim etadi va ushbu muhim sohada keyingi tadqiqotlar uchun zamin yaratadi.

REFERENCES

1. "Maktabgacha ta'lim- tarbiya to'g'risida"gi Qonun,-T.;O'zbekiston. 2020 y.
2. F.Qodirova, Sh.Toshpo'latova, M.A'zamova. "Maktabgacha pedagogika". - T., "Ma'naviyat".2013
3. Yusupova P. Maktabgacha tarbiya pedagogika.T.; O'qituvchi, 1993.
4. Xasanboeva O.U. va boshqa. Maktabgacha ta'lim pedagogika .T.; Ilm ziyo. 2006.
5. Sh.Sodiqova "Maktabgacha pedagogika". "Tafakkur sarchashmalari" T.: 2013 y.
6. N.M.Kayumova "Maktabgacha pedagogika". "TDPU" nashiroti T.; 2013 y
7. Володина Л.Р. Дошкольная педагогика М. Лавиринт. 2005
8. Yusupbayevna T. Z. PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS OF AN INTEGRATED APPROACH TO ADVANCED FOREIGN EXPERIENCE IN EDUCATION //EPRA International Journal of Multidisciplinary Research (IJMR). – 2022. – T. 8. – №. 6. – C. 26-29. 12. Yusupbaevna Z. T. Integrative approach to the system of higher education of foreign countries, economically developed in the Republic of Uzbekistan //Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching. – 2021. – T. 1. – №. 1. – C. 82-87.
9. 13. Turumbetova Z. Y., Srimbetova S. E. PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE IMPACT ON CHILDREN'S BEHAVIOR //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 942-945.
10. Turumbetova Z. Y., Tolibayeva Z. B. PROBLEMS OF CHOOSING A PROFESSION IN ADOLESCENCE //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 938-941.
11. Turumbetova , Z., & Srimbetova, S. (2023). PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE IMPACT ON CHILDREN'S BEHAVIOR. Modern Science and Research, 2(10), 942–945.
12. Turumbetova Z. Y., Ismailova X. X. AGGRESSIVE BEHAVIOR OF PRESCHOOL CHILDREN //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 934-937.
13. Turumbetova Z. Y., Kaljanova U. M. MENTAL DEPRIVATION IN CHILDHOOD //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 862866.

14. Turumbetova Z. Y., Xudaybergenova S. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И ИГРЫ В ПРОЦЕССЕ РАЗВИТИЯ РЕБЕНКА //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 12. – С. 178-182.
15. Турумбетова З. Ю., Олжабаева Д. А. Психологические Особенности Ребенка Дошкольного Возраста //International Journal of Formal Education. – 2023. – Т. 2. – №. 12. – С. 121-126.
16. Yerjanova V. POLITICAL, SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL ASPECTS OF EDUCATING STUDENTS ASSOCIATED WITH NATIONAL VALUES //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 356-362.
17. Ержанова В. К. НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЫЕ ЦЕННОСТИ–КАК СРЕДСТВА ДУХОВНОГО ОБОГЩЕНИЯ ПОДРОСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ //Innovations in Technology and Science Education. – 2023. – Т. 2. – №. 7. – С. 666-671.
18. Ержанова В. РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ ИНТЕГРАЦИИ УЧЕБНЫХ ДИСЦИПЛИН И ВНЕКЛАССНЫХ ЗАНЯТИЙ В РАЗВИТИИ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИИ У УЧАЩИХСЯ //Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 296-299.
19. Niyazbaeva A., Kamalova G. ÓZBEKISTON XALQ BAXSHISI QALLIEV TENELBAY GENJEBAEVICH IJODI //Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования. – 2023. – Т. 2. – №. 7. – С. 22-24.
20. Segizbaeva G., Kamalova G. M. DEVELOPMENT OF THE ORCHESTRA OF MUSICAL INSTRUMENTS IN KARAKALPAKSTAN //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 875-879.
21. Abdikarimova I. T., Kamalova G. M. QARAQALPAQSTAN RESPUBLIKASÍNDAGÍ BIRINSHI FLEYTA ATQARÍWSHÍSÍ //Journal of new century innovations. – 2023. – Т. 43. – №. 3. – С. 178-181.
22. Guldana S., Kamalova G. M. J. CHARSHEMOVTIŇ DÓRETIWSHILIGINDE FUGA JANRI //World scientific research journal. – 2023. – Т. 22. – №. 2. – С. 32-38.
23. Omarova A. SCHOOL CHEERS THROUGH MUSIC PROFESSIONAL DIRECTION //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 151-8. 8.Omarova A. SCHOOL CHEERS THROUGH MUSIC PROFESSIONAL DIRECTION //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 151-156.
24. Омарова А. ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ МУЗЫКАЛЬНОГО УРОК.
25. Begis P., Kamalova G. M. SÓNBES JULDIZ //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 32. – №. 2. – С. 55-59.
26. Niyazbaeva A., Kamalova G. ÓZBEKISTON XALQ BAXSHISI QALLIEV TENELBAY GENJEBAEVICH IJODI //Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования. – 2023. – Т. 2. – №. 7. – С. 22-24.
27. Segizbaeva G., Kamalova G. M. DEVELOPMENT OF THE ORCHESTRA OF MUSICAL INSTRUMENTS IN KARAKALPAKSTAN //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 875-879.

28. Abdikarimova I. T., Kamalova G. M. QARAQALPAQSTAN RESPUBLIKASÍNDAGÍ BIRINSHI FLEYTA ATQARÍWSHÍSÍ //Journal of new century innovations. – 2023. – Т. 43. – №. 3. – С. 178-181.
29. Kamalova G. M. et al. ÓZBEKSTAN XALIQ BAQSISI ĠAYRATDIN ÓTEMURATOV //TADQIQOTLAR. – 2023. – Т. 25. – №. 1. – С. 40-42.
30. Kamalova G. M. et al. ÓZBEK MUZIKASINDA BALALAR FOLKLORI //Journal of new century innovations. – 2023. – Т. 39. – №. 2. – С. 85-87.
31. Kamalova G. M. et al. QARAQALPAQTÍŃ BAY MIYRASI //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 32. – №. 2. – С. 52-54.
32. Kamalova G. M. et al. QARAQALPAQSTANDA AKADEMIYALIQ VOKAL JÓNELISI //World scientific research journal. – 2023. – Т. 22. – №. 2. – С. 21-25.
33. Guldana S., Kamalova G. M. J. CHARSEMOMVTÍŃ DÓRETIWSHILIGINDE FUGA JANRI //World scientific research journal. – 2023. – Т. 22. – №. 2. – С. 32-38.
34. Kamalova, G. (2023). QÁLEMI ÓTKIR KOMPOZITOR (D.Djańabaeva dóretiwshilik jolı). Вестник музыки и искусства, 1(2), 37–39.
35. Charshemov J. A REVIEW OF MARKABAY JIEMURATOV'S WORK //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 818-821.
36. Чаршемов Ж. МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕК КИНОМУСИҚАСИ //Вестник музыки и искусства. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 16-22.
37. Charshemov J. A REVIEW OF MARKABAY JIEMURATOV'S WORK //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 818-821.
38. Abdikarimova, I. (2023). ORTA AZIYADAĠÍ OYANÍW DÁWIRI. Вестник музыки и искусства, 1(2), 161–163
39. Чаршемов, Ж. (2023). МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕК КИНОМУСИҚАСИ. Вестник музыки и искусства, 1(2), 16–22
40. Charshemov J. Problems of Using Karakalpak Folklore in Composers //Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 3. – С. 270-273.
41. Abatbayeva U. INITIAL LEVEL OF STUDENTS'MUSICAL CREATIVITY DEVELOPMENT //Modern Science And Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 323-326.
42. Абатбаева У. А. Арт-Педагогические И Арт-Терапевтические Технологии, Методы Пребывания В Образовании, Формы И Инструменты //Miasto Przyszłości. – 2023. – Т. 40. – С. 496-498.
43. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 841-849.
44. Saginbaevna T. S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development. – 2022. – Т. 9. – С. 386-392.
45. Sag'inbaevna T. S. Cultural Life in Uzbekistan during the Years of Independence //Spanish Journal of Innovation and Integrity. – 2023. – Т. 18. – С. 39-41.

46. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 841-849.
47. Saginbaevna T. S. Management and study of culture and art. – 2022.
48. Тажимуратова Ш. С. САНЪАТШУНОСЛИК ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШ ОРҚАЛИ ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШЛАШ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. – 2023.
49. Tajimuraova S. S. INFORMATION AND COMMUNICATIONS IN MANAGEMENT //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 509-511.
50. Yusupbaevna Z. T. Integrative approach to the system of higher education of foreign countries, economically developed in the Republic of Uzbekistan //Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching. – 2021. – Т. 1. – №. 1. – С. 82-87.
51. Rustamxojaevna K. K., Yusupbayevna T. Z. ELECTRONIC AND DISTANCE LEARNING TECHNOLOGIES IN HIGHER EDUCATION //International Journal of Pedagogics. – 2023. – Т. 3. – №. 01. – С. 14-18.
52. Turumbetova Z. PROBLEM OF PERIODIZATION IN DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY //Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal. – 2023. – Т. 4. – №. 6. – С. 323-330.